

ER-XOTIN MUNOSABATLARI PSIXOLOGIYASI

Chirchiq OTQMBYU

O'zbekiston psixologlar assotsiatsiyasi a'zosi,
"Harbiy psixologiya" kafedrası psixologi

Ergeshov Maxmud Mislimovich

Oila husni – kelishuv.

Oilaning zavqi – bog'liqlik.

Oilaning quvonchi – muhabbat.

Oilaning qonuni – mehnat.

Oila farog'ati – mamnun dillar.

«Ayollar erkaklarga yaratganning omonatidir».

Kuchli rashk xatto xasaddan ham ko'proq zarar keltirish mumkin.

«To'ydan keyin bolamning mehrini birov bilan bo'lishish – bu dahshat!»
Kundalik hayotimizda deyarli har bir yangi oila ona rashki bilan to'qnashadi. Aslida har qanday ona farzandini o'zgalardan qizg'anadi. Lekin bu tuyg'u ko'pincha hukmdor tabiatli yoki shaxsiy hayotini yo'lga qo'yolmagan, o'zini faqat farzand tarbiyasiga bag'ishlagan ayollarda, yolg'iz onalarda juda yaqqol ko'zga tashlanadi. Ular doim farzandini nazorat ostida ushlashga intiladilar va uning oila qurish niyatini vahima bilan kutib oladilar. Chunki bu ona hayotida kuchli raqib paydo bo'lishini anglatadi va tabiiyki, to'ydan keyin erkatoyi faqat unga quloq soladigan itoatli o'g'il bo'lmay qolish xavfi taxdid soladi. Xullas onaning bunday xavotirlari bir so'z bilan «rashk» deyiladi. Kimlardir bunga ko'nikib, oila inqirozining tomoshabiniga aylansa, yana kimdir isyon ko'taradi yoki bu vaziyatdan chiqish yo'llarini izlaydi.

Ona – bola, to farzand o'zi oila qurmaguncha, ma'nan va jismonan yaqin bo'lishadi. Onaning bolaga mehr izhori ikki xil: ayrimlarda me'yoriy, yana ayrimlarda esa haddan oshgan tarzda namoyon bo'ladi. Bolasini o'zidan ma'lum masofada saqlab voyaga etkazgan onalarda rashk kuchsiz bo'ladi, garchi bolasi kap-katta bo'lsa ham, bag'riga bosib, erkalab, siypalayvergan ona o'ta rashkchi bo'ladi. Farzandi hali uylanmasidanoq ona bo'lajak kelinini yomon ko'rib qolishi

oldindan ma'lum. Negaki, to'ydan keyin «bolajoni»ning uzoqlashishini tasavvur qilishning o'zi onaga azob beradi, ayniqsa uning boshqa suyanchig'i bo'lmasa.

Aleksandr Dyuma ta'kidlaganidek: «Rashk boshqalardan ko'ra o'ziga ko'prok azob berish san'atidir». Shunday ekan, rashkchi onalarga psixologlar tavsiya qiladilar: rashkingiz me'yoridan oshayotganligini sezganingiz zahoti, juda bo'lmasa, uyingizdagi mebellar joyini o'zgartiring, madaniy hordiq chiqaring, ko'prok davralarda bo'ling.

Oilaviy munosabatlar ikki kishi er va xotin orasidagi hissiyotlarga asoslanib shakllanadi. Agar hissiyotlar ortda qolib, hayot muammolari ustun kelib, er o'zini tergovchi sifatida tutsa, xotinini doimiy tergov ostida ushlasa yoki xotini doimo moddiy muammolar, boylik, ro'zg'or hisob-kitobini qilib erni doimo tergasa bir-birlariga bo'lgan his-tuyg'u yo'qolib ketadi. Inson ba'zida o'ziga yaqin bo'lgan odamlarni tushunmaydi. A.Grin o'zining asarlaridan birida «Bizning ichki dunyomiz kamdan-kam odamni qiziqtiradi»-dedi.

Er-xotin bir-birlarini juda yaxshi biladigan, tushunadigan-deb o'ylashadi. Aslida esa yaqin odamni ichki dunyosini ko'ra bilish uni tushunishni xohlashmaydi. Er-xotin turmush ko'rib, jismonan bir-biriga yaqinlashgani bilan qalban yaxshilik bu boshqa narsa. Bu yaqinlikka erishish uchun unga intilish, qiziqish va yaqin odam bilan doimo suhbatda bo'lish, suhbat orqali uni ichki dunyosiga kira olish kerak. Bu munosabatlar qiziquvchan, erkin va teng huquqli insonlar orasida paydo bo'ladi.

Inson turmush ko'rishdan oldin bu hayotda o'zining dunyoqarashiga ega bo'ladi. U o'zi uchun aziz va qimmatli narsalarni belgilab qo'yadi, shuning uchun o'z yonida tushunadigan, uning g'ururiga tegmaydigan, dunyoqarashi ustidan kulmaydigan, ta'na qilmaydigan ko'pincha yaqin bir inson bo'lishini istaydi.

«Sufiy»lar rivoyatiga ko'ra «Bir qari it yosh itning o'z dushmanini tishlash bilan ovora bo'layotganini ko'rib-nima qilayapsan deb so'rabdi. Javoban: Men hayot falsafasini topdim, o'rganib chiqdim. Men hayotda itlar uchun eng yaxshi narsa, baxt ekanini tushundim. Mening baxtim esa dumimda, shuning uchun dumumni tutsam baxtim o'zim bilan bo'ladi debdi. Bunga javoban qari it – uka,

men bu falsafa bilan oldindan tanishman. Men ham baxt bu eng yaxshi narsa va mening baxtim dumumda ekanini tushundim. Lekin men nima qilsam ham, qaerga borsam ham baxtim yonimda, dumum men bilan birga bo'lishini angladim va uning ketidan quvishni bas qildim – debdi. »

Shuning uchun oilaviy munosabatlarni mustahkamlashda quyidagi faktorlarga e'tibor qaratish kerak:

1. Er-xotin oilani saqlashga intilishi.
2. Oilaviy ishlarda tashabbus ko'rsatib, o'z hissasini ikkalasi ham barovar qo'llashi.
3. Oilaviy manfaati yo'lida kelishib ish qilish.
4. Mavjud bo'lgan muammolarni oilani unutmagan holda u bilan birgalikda echish.
5. Qiyin va og'ir kunlarida birga bo'lish, bir-birini qo'llab - quvvatlash.
6. Er-xotin tashqi ko'rinishida estetik jozibalikni saqlash. Oilada o'zini tuta bilish.
7. Oilada ishonch, quvonch, mehr-oqibat sharoitini yaratish.

Oila baxtli bo'lishida turmush qo'rganlar bir-birlariga do'stona munosabatda bo'lishi muhim ahamiyatga ega. Chunki, yoshlikda turmush qo'rib, yillar davomida ikki shaxs bir-biriga bog'lanib qoladi. Ular bir-birini tarbiyalaydi, bir-birini o'rganadi.

O'z uyiga bog'langan, eriga hamisha itoatda bo'lgan, o'ziga qaragan, uyini tartibli va orasta saqlagan, bolalariga chiroyli tarbiya bergan, oilasini baxtiyor qila olgan ayol xotinlarning eng yaxshisidir. Ayniqsa, erining o'zidagi xaqlarini yaxshi bilib, ularni bekamu – ko'st ado etsagina xotin rafiqalik burchini bajargan bo'ladi.

«Kimki ayolini yuziga tabassum bilan boqsa, unga o'n savob yoziladi, o'psa yigirma savob, qovushsa uch yuz savob yoziladi. Birga bo'lgandan so'ng g'usl qilganlarida, suvning har tomchisi uchun bitta farishta yaratiladi. Bu farishtalar er-xotin haqiga qiyomatgacha istig'for aytadilar».

«Bir kishi ayoliga muhabbat bilan boqsa va ayoli ham unga shu kayfiyatda yuzlansa, Allox taolo ikkalasiga xam rahmat nazari bilan qaraydi. Va qo'llarini qo'llariga qo'yganlarida ikkisining ham gunohlari barmoqlari orasidan to'kilib ketadi».

«Saxixi Muslim» dan

Adabiyotlar ro'yxati:

1. O. Turmuhamedova Ko'ngil xotirjamligi. – T.; 2014.
2. O. Turmuhamedova. Oyning yorug' kunlari. – T.; 2015.
3. G'.U. Shoumarov. Oila psixologiyasi. – T.; 2007.
4. Z.T. Nishanova Mustaqil ijodiy fikrlash. – T.; 2003.
5. Sh.A. Do'stmuhamedova, Z.T. Nishanova, S.X. Jalilova, Sh.T. Karimova, Sh.T. Alimboeva. Yosh davrlari va pedagogik psixologiyasi. – T.; 2013.